

2.

Akropolis

Athény jsou dodnes pokládány za kolébkou západní evropské kultury. Nad touto řeckou metropolí se do výšky 60 metrů nad své okolí tyčí Akropolis, sakrální starořecké centrum vybudované na vysoké skalní plošině s plochou 300 x 150 metrů.

Archeologicky je prokázáno, že toto místo bylo osídleno již v mladší době kamenné a mnohem později, v časech tzv. mykénské kultury, se mezi léty 1400–1100 př. n. l. proměnilo v mohutnou pevnost. Původně šlo o sídlo králů, které se však postupně vyvinulo v kultovní centrum s chrámy a dalšími sakrálními stavbami, demonstrující sílu i kulturní vyspělost athénské obce. To bylo v dobách, kdy pod úpatím Akropole začalo v 6. století př. n. l. vzkvétat město, které se časem i se svými vládci stalo významným kulturním, hospodářským i mocenským činitelem pevninského Řecka.

Už v 5. století př. n. l. stál na Akropoli chrám bohyně Athény, která byla hlavním božstvem rozrůstajícího se města, jež po ní neslo i své jméno. Tato dcera vládce všech starořeckých bohů, jímž byl Zeus, byla uctívána jako bohyně moudrosti, umění a válek. Proto bývala často zobrazována s přilbou, okrouhlým štítem a oštěpem.

V roce 480 př. n. l. Athény dobyli Peršané, kteří Akropoli vyplenili a zničili. To zavdalo podnět ke kompletnímu přebudování tohoto posvátného okrsku a z athénské Akropole tak vyrostlo jedno z nejvýznamnějších řeckých kultovních center.

V jihozápadní části Akropole se tyčí menší chrám bohyně Athény Niké, bohyně vítězství, vybudovaný na oslavu konečné porážky Peršanů v řecko-perských válkách. Chrám byl v letech 427–424 př. n. l. postaven

Celkový pohled na Akropoli

architektem Kallikratem a je lemován ionskými sloupy. Za zmínku jistě stojí i to, že se na Akropoli nachází také Poseidonův posvátný okrsek s chrámem Erechtheion, který je zde nejmladší starořeckou stavbou, dokončenou až někdy kolem roku 406 př. n. l. Na jižní straně tohoto chrámu je přístavba síně, jejíž střechu nese šest mramorových soch dívek v nadživotní velikosti.

V masivu hory Akropolis se nachází také několik jeskyň, které byly v minulosti rovněž považovány za posvátné. Jedna z nich byla spojena se jménem boha Apollona, v druhé prý sídlil bůh Pan. Na Akropoli se kdysi nacházely i vodní hodiny, zvané klepsydra. Bylo to zařízení nejen na měření času, ale i objemu průtoku vody stékající do sousední velké vodní nádrže.

Ale ústřední stavbou Akropole je Parthenon, což znamená „příbytek Panny“. Má plochu 32 x 70 metrů, byl postaven z bílého mramoru a ozdoben padesáti gigantickými dórskými sloupy. Uvnitř kdysi byla umístěna dvanáct metrů vysoká socha bohyně Athény Parthenos (Panenské bohyně), jejímž autorem byl slavný řecký sochař Feidias, který je

považován i za autora basreliéfů a soch lemujících tento mohutný chrám. Socha bohyně Athény byla zhotovena ze zlata a slonoviny a traduje se, že snímatelné zlaté desky obkladu jejího roucha byly součástí pokladů Athénskému námořnímu spolku, jenž spravoval městské finance.

Parthenon byl budován nejlepšími starořeckými architekty Iktinem i již zmíněným Kallikratem a jeho výstavba spadá do období vlády demokratického politika Perikla (asi 500–429 př. n. l.), jenž se také zasloužil

*Parthenon, ústřední
stavba Akropole*

o nejrozsáhlejší výstavbu Akropole. Práce na Parthenonu byly zahájeny v roce 447 př. n. l. a dokončeny v roce 438 př. n. l., i když bohatá výzdoba interiéru trvala ještě dalších šest let.

Parthenon sloužil jako řecký pohanský chrám do 4. století, kdy s nastupujícím křesťanstvím došlo k jeho novému zasvěcení Panně Marii a jeho pohanská výzdoba byla z valné části zničena. V roce 1204 byl Parthenon předán do vlastnictví římskokatolické církve, ale poté, co se Řecka zmocnila říše osmanských Turků, se z něj přechodně stala mešita.

V roce 1687 byl tento centrální chrám Akropole silně poškozen mohutnou explozí střelného prachu, neboť sloužil jako sklad athénské turecké posádky. V 19. století byly některé sochy z Parthenonu přesunuty do Britského muzea, část jich je dnes uložena i v pařížském Louvru a v Kodani.

V roce 1894 Parthenon i další stavby poškodilo silné zemětřesení. V té době už byla Akropolis více než padesát let vyhlášena archeologickou rezervací a němečtí, britští i řečtí archeologové se tuto lokalitu, nacházející se v ruinách, snažili záchrannými pracemi alespoň zčásti restaurovat – často ovšem velice necitelnými zásahy.

Její hlavní stavby se však v letech 1902–1939 přece jen dočkaly rekonstrukcí. V průběhu 20. století bohužel smog, kyselá dešť i zemětřesení učinily své, a Akropoli tak zasáhly nové rány. Dnes tu probíhají další asanace s cílem zachránit tuto vzácnou antickou památku i pro budoucí generace.

3.

Alhambra

V 8. století do jižního Španělska (Andalusie) vtrhly ozbrojené houfy muslimských Maurů. Jejich mocenská expanze byla drtivá a záhy ovládli obrovské území, na němž postupně založili 30 vlastních knížectví. Trvalo dalších 700 let, než se podařilo španělským křesťanským panovníkům tyto dobyvatele ze své země vytlačit.

Stalo se tak za vlády Isabely Kastilské a Ferdinanda Aragonského v roce 1492, kdy Maurům zbyla už jen jejich poslední pevnost v Granadě a po šestiměsíčním obléhání ji vyklidili. Právě tady však po sobě maurští dobyvatelé zanechali jedinečnou kulturní památku, která se stala perlou Granady i celé Andalusie – palác Alhambra, který byl dlouhá staletí významným sídlem maurských vládců. Navíc to je jediná dochovaná muslimská palácová stavba v západní Evropě.

Granada byla muslimy dobyta v roce 711, stejně jako Córdoba, jejímuž kalifátu byla v následujících staletích podrobena. Když ale Maurové Córdoba v bojích s křesťanskými vojsky ztratili, stala se právě Granada hlavním islámským centrem jižní části Pyrenejského poloostrova.

Alhambra byla vybudována na hoře Sabika nad Granadou za vlády Júsufa I. (1318–1354) a Muhammada V. (1338–1391).

Jméno Alhambra znamená „červený“ a bylo odvozeno od barvy zdiva. Jiná teorie praví, že jméno vzniklo z arabského Dar al Hamra, což znamená „Dům pána“.

Jednalo se o muslimskou pevnost rozprostírající se na území o rozloze 740 x 220 metrů, jež byla obehnaná rozsáhlou hradbou.

Celý komplex Alhambry byl Maury rozdělen na tři základní části:

1) mešvár – pro přijímání a souzení poddaných

*Muslimská pevnost
Alhambra*

- 2) díván – s trůnním sálem, pro přijímání hodnostářů a významných hostů
- 3) harém – soukromé obydlí vladařů, jehož hlavním prostorem byl Lví dvůr.

Pozornosti neujde ani Rajská zahrada, vybudovaná kolem roku 1319 a rozkládající se na návrší Alhambry vně jejích hradeb, která patří mezi vrcholné projevy islámské zahradní architektury, v níž hlavní roli hrál dovedně propracovaný systém fontán, vodotrysků, kaskád a jezírek.

Po roce 1492 byl na západním okraji Alhambry přistavěn čtvercový renesanční palác císaře Karla V. (1500–1558) s kruhovým nádvořím, který tu na přání tohoto panovníka nechal vybudovat stavitel Pedro Machuca. Vedle vzdušné a dekorativní maurské architektury však jeho dílo působí dost těžkopádně.

Všecký život byl v Alhambře soustředěn především do dvou nádvoří – do Myrtového nádvoří v centru dívánu a do Lvího dvora v harému.